

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการดำเนินชีวิต

Analysis of the relationship between religion and lifestyle

พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง),ดร.
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร

“ศาสนาพุทธ”

เป็นจุดรวมจิตใจของ
คนไทย
ส่วนใหญ่จึงได้ยึด
หลักธรรม
มาเป็นพื้นฐานของชีวิต
เพื่อที่จะนำไปสู่
ความมั่นคงของ
ประเทศด้วย

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการดำเนินชีวิต ศาสนาเป็นสิ่งที่มาช้านาน ในระยะแรก ศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อจัดความหวาดกลัวสิ่งต่างๆ ที่ล้อมรอบตัวของมนุษย์ คิดว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้มีฤทธิ์มากกว่าตน เมื่อมนุษย์เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติมากขึ้นและเกิดเป็นศาสนาที่มีเหตุผลเข้ามาเป็นแบบแผนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละศาสนาก็กลายมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน

ศาสนาทุกศาสนา จะเป็นที่พักพิงใจของมนุษย์ มีหลักธรรมคำสั่งสอนที่มุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรมมีเหตุผลและศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นศาสนานั้นๆ

บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ บทบาทใดจะต้องยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะธรรมหรือหลักคำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนในสังคมไทย

สำหรับคนไทยแล้ว ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทยโดยยอมรับศาสนาพุทธ เป็นศาสนาสำคัญประจำชาติและเปิดโอกาสให้บุคคลนับถือศาสนาต่างๆได้โดยอิสระ ยอมให้ศาสนาสำคัญทั้งปวงตั้งอยู่ในประเทศไทยได้ เช่นศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู เป็นต้น แต่ศาสนาพุทธเป็นจุดรวมจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่ จึงได้ยึดหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานของชีวิตเพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศด้วย นอกจากศาสนาพุทธแล้ว ยังมีสิ่งที่มีคุณค่าของศาสนาอื่นมาผสมผสานกับหลักของศาสนาพุทธด้วย เช่น พิธีกรรมของพราหมณ์ในการตั้งศาลพระภูมิ การขึ้นบ้านใหม่ การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับศาสนาอื่น โดยไม่ถือว่าเป็นการเสื่อมเสียหรือเป็นบาป ยอมรับการแต่งงานกับคนต่างศาสนาได้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัว และยังให้การคุ้มครองป้องกันศาสนาและลัทธิความเชื่อทั้งหลายที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

ศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ สามารถจูงใจและผูกใจคนไว้ได้อย่างแน่นแฟ้น มนุษย์จะนำศาสนาที่คนนับถือติดตัวไปปฏิบัติหรือเผยแพร่ในที่ใหม่ ศาสนาไม่ใช่ของที่อยู่กับที่แต่จะอยู่ตรงที่หนึ่งที่ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ยังไม่อพยพไปไหน บุคคลที่เกิดมาในศาสนาใดก็จะนับถือศาสนานั้นๆ และมีความประพฤติก๊คล้ายกับบุคคลที่นับถือศาสนานั้นๆ เช่น เด็กฝรั่งที่ถูกเลี้ยงแบบไทยและให้นับถือศาสนาพุทธก็จะมีพฤติกรรมและความคิดอ่านไปในแบบไทยๆ เป็นต้น ศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของ

คนในสังคม โดยเฉพาะหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตซึ่งทุกศาสนามีความสอดคล้องกัน โดยการยึดมั่นในการทำความดี ความสอดคล้องกันของหลักธรรมของแต่ละศาสนาทำให้บุคคลเข้าใจกัน อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข หลักธรรมที่ศาสนิกชนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน มีดังนี้

๑. การทำความดี ละเว้นความชั่ว แนวทางการปฏิบัติของแต่ละศาสนาแตกต่างกันแต่ทุกศาสนาก็สอนให้ทำความดีและละเว้นความชั่วทั้งนั้น เช่น ศีล ๕ ของศาสนาพุทธ บัญญัติ ๑๐ ประการของศาสนาคริสต์และหลักศรัทธา ๖ ประการกับหลักปฏิบัติ ๕ ประการของศาสนาอิสลาม เป็นต้น

๒. การพัฒนาตนเองและการพึ่งตนเอง ศาสนาต่างๆ สอนให้คนพึ่งตนเองและพัฒนาตนเองเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข โดยเฉพาะศาสนาพุทธที่มีพุทธศาสนาสุภาษิตว่า “อัตตาทิ อัตตานอนาโถ” หมายถึง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ศาสนาพราหมณ์มีหลักอาศรม ๔ ในข้อพรหมจารี ที่ให้นักศึกษาเล่าเรียนและในข้อคฤหัสถ์ที่ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองศาสนาอิสลามสอนให้คนใฝ่หาความรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย

๓. ความยุติธรรม ความเสมอภาพและเสรีภาพ คำสอนของศาสนาจะเน้นในเรื่องเหล่านี้เพราะทุกเรื่องจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ชาติตระกูลไม่ได้เป็นเครื่องกำหนดความแตกต่างของบุคคล คนที่เกิดมาเท่าเทียมกันทั้งนั้นและสอนให้ทุกคนอยู่ภายใต้อคติ ๔ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติและภยากติ ศาสนาอิสลามก็สอนให้ดำรงความยุติธรรมอย่าถือตามอารมณ์ใครในการรักษาความยุติธรรมแม้บางครั้งจะกระทบต่อตนเอง บิดามารดาหรือญาติบ้างก็ตาม

๔. การเสียสละหรือการสังคัมสงเคราะห์ ศาสนาต่างๆ สอนให้มีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันด้วยความเมตตากรุณา ไม่ใช่หวังผลตอบแทน เช่นพุทธศาสนามีหลักธรรมสังคัม ๔ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาอิสลามมีการบริจาคซากาต แก่ผู้ขัดสน ศาสนาคริสต์ก็จะเน้นให้มนุษย์เสียสละให้อภัย เอื้อเฟื้อ เป็นต้น

๕. ความอดุสาหะและความพยายาม ทุกศาสนาสอนให้คนมีความอดุสาหะ มีความเพียร ความอดทนและความพยายามอันจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จพร้อมทั้งพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ศาสนาพุทธมีคติเตือนใจว่า ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น หรือหลักคำสอนอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ศาสนาอิสลามมีการละหมาดวันละ ๕ ครั้งจึงถือว่าเป็นความพยายามที่จะขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์

๖. ความรักความเมตตา คำสอนทุกศาสนาจะเน้นเรื่องความรักความเมตตา เพราะการที่คนเราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันตินั้น ความรักความเมตตาเป็นสื่อสำคัญอีกทั้งยังเป็นจริยธรรมของศาสนาคริสต์ในพุทธศาสนาก็มีพุทธศาสนสุภาษิตว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้าจุนโลก

๗. ความมีคุณธรรมอดทน อดกลั้น เกือบทุกศาสนา มีบทบัญญัติและข้อปฏิบัติในเรื่องนี้เหมือนกัน เช่น ศีลของศาสนาพุทธ บัญญัติ ๑๐ ประการของศาสนาคริสต์ การถือศีลอดของศาสนาอิสลาม ทุกข้อปฏิบัติคือ การให้คนมีคุณธรรม อดทนและอดกลั้น

๘. การยกย่องเคารพบิดามารดาถือเป็นหลักสำคัญของศาสนาต่างๆ ว่าบุพการีเป็นสิ่งควรยกย่อง ในศาสนาพุทธกล่าวไว้ว่าบิดา มารดาเป็นพระพรหม

ของลูก ศาสนาคริสต์มีใช้ในบัญญัติ ๑๐ ประการ ข้อที่ ๔ ว่า จงนับถือบิดา มารดา เป็นต้น

๙. การไม่แบ่งชั้นวรรณะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า กำเนิดชาติตระกูลมิได้ทำให้บุคคลเป็นพราหมณ์เป็นกษัตริย์ เป็นพ่อค้า ความประพฤติของบุคคลเป็นเครื่องกำหนดบุคคล ทุกคนเท่าเทียมกัน ศาสนาอิสลามถือเป็นหลักสำคัญว่า หลักศรัทธาและหลักบัญญัติต้องอยู่ในเงื่อนไขการไม่แบ่งชั้นวรรณะอย่างชัดเจน

๑๐. ไม่เสพสุรา ไม่เล่นการพนัน ไม่พูดจาขยายความ เป็นพื้นฐานของทุกศาสนาที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นสิ่งไม่ควรทำ เช่น ศีลในศาสนาพุทธ บัญญัติ ๑๐ ประการในศาสนาคริสต์ หลักบัญญัติในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

คุณสมบัติของคนดี (สัปปุริสธรรม ๗)

สัปปุริสธรรม ๗ หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เกิดสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของคนดี

๑. ฉัมมัญญุตตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล หรือรู้หลักการที่ทำให้เกิดผล เช่น ฝึกขู้รู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง

๒. อตถัญญุตตา รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาษิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆมีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอย่างไรบ้าง

๓. อัตตัญญูตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้น ว่า โดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรมเป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้จักแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔. มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภค ปัจจัยสี่ คุุหันธ์ รู้จักประมาณในการใช้จ่าย โภคทรัพย์

๕. กาลัญญูตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการ ประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา

๖. ปริสัญญูตา รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และ รู้จักที่ประชุม รู้กิจริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจริยาอย่างไร จะต้องพูดอย่างไร ชุมชนนี้จะต้องสงเคราะห์อย่างไร

๗. บุคคลัญญูตา หรือ บุคคลปโรปัลลัญญูตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดย อรรถาศัย ความสามารถและคุณธรรมเป็นต้น

ปหาราหสูตฺร

ว่าด้วยท้าวปหาราหะจอมอสูร คือ พระผู้มีพระภาคตรัสถามจอมอสูรปหาราหะที่มาเฝ้าว่า มหาสมุทรมีอะไรเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ที่ทำให้พวกอสูรยินดี จอมอสูรทูลตอบว่า มหาสมุทรมีสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ๘ ประการ แล้วย้อนถามพระผู้มีพระภาคว่า พระธรรมวินัยมีอะไรเป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ที่ทำให้ภิกษุทั้งหลายยินดี ทรงตอบว่า มีธรรมที่น่าอัศจรรย์ ๘ ประการเช่น ทั้งสิ่งน่าอัศจรรย์ของมหาสมุทรและ ธรรมที่น่าอัศจรรย์ของพระธรรมวินัยมีข้อสรุปเปรียบเทียบกันได้ ดังต่อไปนี้

สิ่งที่น่าอัศจรรย์ของมหาสมุทร ธรรมอัน

น่าอัศจรรย์ของพระธรรมวินัย

๑. ลาดต่ำลงไปโดยลำดับ ไม่ลึกลับลงไปทันที

๑. มีการศึกษาบำเพ็ญปฏิบัติโดยลำดับ ไม่ใช่ จะบรรลุอรหัตผลได้โดยทันที

๒. มีปกติคงที่ ไม่ลั่นฝิ่ง

๒. ไม่ล่องละเมียดลึกลับที่ทรงบัญญัติไว้

๓. ไม่อยู่ร่วมกับซากศพ มีแต่ชัดซากศพขึ้นบกทันที

๓. สงฆ์ไม่ยอมอยู่ร่วมกับบุคคลผู้ทุศีลประชุมกันนำเขาออกไปทันที

๔. มหานทีหลายสายเช่นคงคา ยมนา อจิรวดี เมื่อไหลลงไปสู่มหาสมุทรแล้ว ก็ละชื่อเดิมของตน

๔. วรรณะ ๔ เหล่า คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร เมื่อออกจากเรือนบวชในพระธรรมวินัย แล้วก็ละชื่อและโคตรเดิมของตน

๕. แม่น้ำที่ไหลออกจากมหาสมุทร และสายฝน จากฟ้าตกลงมามหาสมุทร

๕. แม้ภิกษุจำนวนมากปรินิพพานด้วยอนุปาทิสถนิพพานธาตุ ก็ไม่ทำให้นิพพานพร่องหรือเต็มได้

๖. มีรสเดียว คือรสเค็ม

๖. มีรสเดียว คือวิมุตติรส

๗. มีรัตนะมาก คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม แก้วตาแมว

๗. มีรัตนะมาก คือสติปัญญา ๔ สัมมปธาน ๔ อธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘

๘. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดใหญ่ คือปลา ตिमิติมิงคละ ปลาติมิมิงคละ อสูร นาค คนธรรพ์

๘. เป็นที่อยู่ของผู้ใหญ่ คือพระโสดาบัน บุคคล ผู้ปฏิบัติเพื่อให้แจ้งโสดาบัน ฯลฯ พระอรหันต์ บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อให้แจ้งอรหัตผล

ปหาราทสูตร

ว่าด้วยท้าวปหาราทะจอมอสูร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ควาง ต้นสะเดาอันเป็นที่อยู่ของนพเรย์กษัตริย์ เขตเมืองเวรัญญา ครั้นนั้น ท้าวปหาราทะจอมอสูร (จอมอสูร ในที่นี้หมายถึงผู้เป็นใหญ่แห่งเหล่าอสูร จอมอสูรมี ๓ ตน คือจอมอสูรเวปจิตติ จอมอสูรราหู และจอมอสูรปหาราทะ) เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้ว ยืนอยู่ ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับท้าวปหาราทะจอมอสูร ดังนี้ว่า

“ปหาราทะ พวกอสูรต่างพากันยินดีในมหาสมุทรบ้างไหม”

ท้าวปหาราทะจอมอสูรกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกอสูรต่างพากันยินดีในมหาสมุทร”

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ปหาราทะ ในมหาสมุทร มีสิ่งที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏเท่าไร ที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร”

ท้าวปหาราทะจอมอสูรกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในมหาสมุทร มีสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดี

สิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ อะไรบ้าง?

๑. มหาสมุทรต่ำไปโดยลำดับ ลาดไปโดยลำดับ ลึกลงไปโดยลำดับ ไม่ลึกชันดิ่งไปทันที การที่มหาสมุทรต่ำไปโดยลำดับ ลาดไปโดยลำดับ ลึกลง

ไปโดยลำดับ ไม่ลึกชันดิ่งไปทันที นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๑ ในมหาสมุทรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๒. มหาสมุทรมีปกติคงที่ ไม่ล้นฝั่ง การที่มหาสมุทรมีปกติคงที่ ไม่ล้นฝั่งนี้เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๒ ในมหาสมุทรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๓. มหาสมุทรไม่อยู่ร่วมกับซากศพ ย่อมขัดขวางซากศพขึ้นฝั่งจนถึงบนบกทันที การที่มหาสมุทรไม่อยู่ร่วมกับซากศพ ย่อมขัดขวางซากศพขึ้นฝั่งจนถึงบนบกทันที นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๓ ในมหาสมุทร ที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๔. มหานทีทุกสาย คือ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลลงสู่มหาสมุทรแล้วย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า “มหาสมุทร” ทั้งสิ้น การที่มหานทีทุกสาย คือคงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลลงสู่มหาสมุทรแล้วย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า “มหาสมุทร” ทั้งสิ้น นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๔ ในมหาสมุทรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๕. แม่น้ำสายใดสายหนึ่งในโลก ที่ไหลรวมลงสู่มหาสมุทร และสายฝนตกลงจากฟากฟ้า ก็ไม่ทำให้มหาสมุทรพองหรือเต็มได้ การที่แม่น้ำสายใดสายหนึ่งในโลก ที่ไหลรวมลงสู่มหาสมุทร และสายฝนตกลงจากฟากฟ้า ก็ไม่ทำให้มหาสมุทรพองหรือเต็มได้ นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๕ ในมหาสมุทรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๖. มหาสมุทรมีรสเดียว คือรสเค็ม การที่มหาสมุทรมีรสเดียว คือรสเค็ม นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๖ ในมหาสมุทรที่

พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๗. มหาสมุทรมณีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม แก้วตาแมว การที่มหาสมุทรมณีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม แก้วตาแมว นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏประการที่ ๗ ในมหาสมุทรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

๘. มหาสมุทรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดใหญ่ คือ ปลาตมิติมิงคละ ปลาตมิริมิงคละ อสูร นาค คนธรรพ์ มีลำตัว ๑๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๒๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๓๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๔๐๐ โยชน์ ก็มี มีลำตัว ๕๐๐ โยชน์ก็มี การที่มหาสมุทรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดใหญ่ คือ ปลาตมิติมิงคละ ปลาตมิริมิงคละ อสูร นาค คนธรรพ์ มีลำตัว ๑๐๐ โยชน์ก็มี ฯลฯ มีลำตัว ๓๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๔๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๕๐๐ โยชน์ก็มี นี่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏประการที่ ๘ ในมหาสมุทรที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทรซ้ำแต่พระองค์ผู้เจริญ ในมหาสมุทรมีสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการนี้แล ที่พวกอสูรพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในมหาสมุทร

“ซ้ำแต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุทั้งหลายต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้บ้างไหม”

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า “ปหาราทะ ภิกษุทั้งหลายต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้”

ท้าวปหาราทะจอมอสูร ทูลถามว่า “ซ้ำแต่พระองค์ผู้เจริญ ในธรรมวินัยนี้มีธรรมที่นำอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏเท่าไร ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “ปหาราทะ ใน

ธรรมวินัยนี้ มีธรรมที่นำอัศจรรย์ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัย

ธรรมที่นำอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการมีอะไรบ้าง ?

๑. ธรรมวินัยนี้มีการศึกษาไปตามลำดับ (การศึกษาไปตามลำดับ ในที่นี้หมายถึงการศึกษาสิกขา ๓ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา) มีการบำเพ็ญไปตามลำดับ (การบำเพ็ญไปตามลำดับ ในที่นี้หมายถึงการบำเพ็ญอุตงค์ ๑๓) ไม่ใช่มีการบรรลุหรือหัตผลโดยทันที เหมือนมหาสมุทรต่ำไปโดยลำดับ ลาดไปโดยลำดับ ลึกลงไปโดยลำดับ ไม่ลึกชั้นดังไปที่ การที่ธรรมวินัยนี้มีการศึกษาไปตามลำดับ มีการบำเพ็ญไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ ไม่ใช่มีการบรรลุหรือหัตผลโดยทันที นี่เป็นธรรมที่นำอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๑ ในธรรมวินัยนี้ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๒. สาวกทั้งหลายของเรายอมไม่ละเมียดสิกขาบพที่เราบัญญัติไว้ แม้เพราะเหตุแห่งชีวิต เหมือนมหาสมุทรที่มีปกติคงที่ ไม่ล้นฝั่ง การที่สาวกทั้งหลายของเราไม่ละเมียดสิกขาบพที่เราบัญญัติไว้ แม้เพราะเหตุแห่งชีวิต นี่เป็นธรรมที่นำอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๒ ในธรรมวินัยนี้ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๓. บุคคลใดผู้ศีล มีธรรมเลวทราม ไม่สะอาด มีความประพฤติที่น่ารังเกียจ มีการทำงานปกปิด ไม่ใช่สมณะ แต่บัญญัติว่าเป็นสมณะ ไม่ใช่พรหมจรรย์ (ไม่ใช่พรหมจรรย์ แต่บัญญัติว่าเป็นพรหมจรรย์ หมายถึงตนเองไม่มีศีล หมดสภาพความเป็นภิกษุ แต่ยังเรียกตนว่า “เป็นภิกษุ” แล้วร่วมอยู่ร่วมฉันกับภิกษุอื่นผู้มีศีล ใช้สิทธิถือเอาลาภที่เกิดขึ้นในสงฆ์) แต่บัญญัติว่าเป็นพรหมจรรย์ เน่าภายใน ชุ่มด้วยราคะ

เป็นเหมือนหยากเยื่อ สงฆ์ก็ไม่อยู่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันนำเธอออกไปทันที แม้เธอจะนั่งอยู่ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็ยังห่างไกลจากสงฆ์ และสงฆ์ก็ห่างไกลจากเธอ เหมือนมหาสมุทรไม่อยู่ร่วมกับซากศพ ย่อมชัดซากศพขึ้นฝั่งจนถึงบนบกทันที การที่บุคคลใดผู้ทุศีล มีธรรมเลวทราม ไม่สะอาด มีความประพฤติที่น่ารังเกียจ มีการงานปกปิด ไม่ใช่สมณะ แต่ปฏิญญาว่าเป็นสมณะ ไม่ใช่พรหมจารี แต่ปฏิญญาว่าเป็นพรหมจารี นำภายในชุ่มด้วยราคะ เป็นเหมือนหยากเยื่อ สงฆ์ไม่อยู่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันนำเธอออกไปทันที แม้เธอจะนั่งอยู่ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็ยังห่างไกลจากสงฆ์ และสงฆ์ก็ห่างไกลจากเธอ นี่เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๓ ในธรรมวินัยนี้ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๔. วรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า “สมณศากยบุตร” ทั้งสิ้น เหมือนมหานทีทุกสาย คือคงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภูมิตี ไหลลงสู่มหาสมุทรแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า “มหาสมุทร” ทั้งสิ้น การที่วรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า “สมณศากยบุตร” ทั้งสิ้น นี่เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๔ ในธรรมวินัยนี้ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๕. แม้หากภิกษุจำนวนมากปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ ก็ไม่ทำให้หินพพานพร่องหรือเต็มได้เหมือนแม่น้ำสายใดสายหนึ่งในโลกที่ไหลรวมลงสู่มหาสมุทร และสายฝนตกลงจากฟากฟ้า ก็ไม่

ทำให้มหาสมุทรพร่องหรือเต็มได้ การที่แม้หากภิกษุจำนวนมากปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ ก็ไม่ทำให้หินพพานพร่องหรือเต็มได้ นี่เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๕ ในธรรมวินัยนี้ที่ภิกษุทั้งหลายเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๖. ธรรมวินัยนี้มีรสเดียว คือวิมุตติรส เหมือนมหาสมุทรมีรสเดียวคือ รสเค็ม การที่ธรรมวินัยนี้มีรสเดียว คือวิมุตติรส นี่เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๖ ในธรรมวินัยนี้ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๗. ธรรมวินัยนี้มีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือ สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อธิธัมม ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ เหมือนมหาสมุทรที่มีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือ แก้ว มุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม แก้วตาแมว การที่ธรรมวินัยนี้มีรัตนะมาก มีรัตนะหลายชนิด คือสติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อธิธัมม ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี่เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏประการที่ ๗ ในธรรมวินัยนี้ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

๘. ธรรมวินัยนี้เป็นที่อยู่ของผู้ใหญ่ คือพระโสดาบัน บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งโสดาปัตติผล พระสกทาคามี บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งสกทาคามีผล พระอนาคามี บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งอนาคามีผล พระอรหันต์ บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่ออรหัตผล เหมือนมหาสมุทรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดใหญ่ คือ ปลาตมิติมิงคละ ปลาตมิมิงคละ อสุร นาค คนธรรพ์ มีลำตัว ๑๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๒๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๓๐๐ โยชน์ก็มี มีลำตัว ๕๐๐ โยชน์ก็มี การที่ธรรมวินัยนี้เป็นที่อยู่ของผู้ใหญ่ คือพระโสดาบัน บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งโสดาปัตติผล

พระสกทาคามี บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อให้แจ้งสกทาคามีผล พระอนาคามี บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อให้แจ้งอนาคามีผล พระอรหันต์ บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่ออรหันต์ผลนี้เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ประการที่ ๘ ในธรรมวินัยนี้ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

ปหาราทะ ในธรรมวินัยนี้ มีธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการนี้แล ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วต่างพากันยินดีในธรรมวินัยนี้

บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา โดยเฉพาะคนไทยกับพระพุทธศาสนา จะเห็นว่าทุกคนต้องรู้จักปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่ออย่างเหมาะสม นอกจากบุคคล

ใกล้ชิดเราแล้ว เรายังอยู่ในสังคม จึงต้องมีการปฏิบัติตนเพื่ออยู่อย่างมีความสุขและเกื้อกูลสังคมด้วย ซึ่งได้ตรัสหลักสังคหวัตถุ ๔ อันประกอบด้วยทาน (การให้ปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่), ปิยวาจา (การใช้วาจาสุภาพ บอกสิ่งที่มีประโยชน์ต่อกัน), อัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์), สมานัตตา (การเอาตัวเข้าสมาน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคเสมอต้นเสมอปลาย) เมื่อบุคคลปฏิบัติตามพระสูตรนี้แล้ว เท่ากับปฏิบัติหน้าที่โดยเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น นำมาซึ่งทั้งประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฐฐัมมิมิกัตถะ) ประโยชน์ในภพหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ)

๑

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย, พระไตรปิฎกและอรรถกถา ๙๑ เล่ม, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ๔๕ เล่ม, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙
เสถียรพงษ์ วรรณปก, พระไตรปิฎกวิเคราะห์, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๐
เสถียรพงษ์ วรรณปก, คำบรรยายพระไตรปิฎก, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๐

สุเทพ พรเมเลิศ, พระไตรปิฎกศึกษา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๒

สุเทพ พรเมเลิศ, อักษรจารึกพระไตรปิฎก, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐
เสนาะ ผดุงฉัตร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระไตรปิฎก, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒